

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

Krmte jen rozum, a srdce zemře hladu,
vzdělávejte jen rozum, a srdce vám sesuroví.
Ch. Dickens.

O vyučování hluchoněmých.

Napsal *Josef Kolář.*

Jako vyučování dětí plnosmyslných časem všelijak se měnilo a zdokonalovalo, podobně i vyučování dítek hluchoněmých doznalo v jednotlivých dobách rozmanitých změn. Vyučování toto několikrát se přetvořilo, nežli se dospělo k nynějšímu způsobu vyučovacímu. Proto také liší se moderní vyučování hluchoněmých podstatně od vyučování, jakého se dostávalo neplnosmyslným dětem těmto za dob dřívějších. Rozdíl jeví se nejen ve vyučovacích prostředcích, nýbž — a to hlavně — i v cíli, k němuž vyučování hluchoněmých směřuje. Za dob starších vzdělávání byli hluchoněmi řeči psací, k níž družila se prstní abeceda a řeči známkovou čili posunovou; v době nynější děje se tak pomocí odzírání a řeči hláskové.

O řeči psací a prstní abecedě.

Řeč psací byla původní formou vyučovací při vzdělávání hluchoněmých. Za doby nejstarší, kdy němota za zvláštní neduh ústrojí mluvních považována byla, vyučování byli hluchoněmi jenom na základě této řeči. První učitelé hluchoněmých ukazovali žákům jednotlivé předměty, jejichž jména zároveň napisovali a tak psané známky s věcmi skutečnými v myslí žáků spojovali. Vyučování toto vyžadovalo však od žáků velmi dobré a vycvičené paměti, neboť hluchoněmý musel si pro každý pojem příslušné psané slovo — vlastně obraz slova pérem kreslený — zapamatovati. K tomu přidružovaly se ještě na vyšším stupni rozmanité změny slov (skloňování, časování atd.), jakož i obtíže slohové, následkem čehož byl postup při tomto vyučování jenom velmi zdlouhavý a při tom náramně obtížný. Nápadné jest, že se tenkrát řeči posunové ve škole vůbec neužívalo. Učitelé pomíjejíce úplně řeč známkovou, vyučovali tehda hluchoněmé žáky své výhradně jenom řeči psací, čímž jim obcování s lidmi slyšícími způsobem sice dosti nepohodlným, avšak srozumitelným umožňovali. Vlastnost tato byla velikou předností tehdejšího vyučování. Chovancům dostávalo se vzdělání věcného, při tom však byli i pro obcování s plnosmyslnými v životě veřejném připravováni.

Vedle zdlouhavosti a nepohodlnosti měla však řeč tato ještě mnohé jiné pro tehdejší dobu důležité vady a nedostatky, pro něž znenáhla vytlačena byla jinými pro praktický život hluchoněmých vhodnějšími způsoby vyučovacími. Chtěl-li hluchoněmý, jenž na základě řeči psací vzdělán byl,

s lidmi slyšícími obcovati, musel míti vždy po ruce různá psací náčiní a potřeby, jichž tehda v tak mnohé domácnosti vůbec ani neznali. Z důvodu tohoto počalo se užívatí záhy řeči známkové, jelikož řeči psací mohl se hluchoněmý jenom se vzdělanějšími dorozuměti, neboť tehdy málo kdo z lidu obecného čísti a psáti uměl.

K řeči psací přidružila se brzy prstní abeceda. Tato usnadňovala a zrychlovala obcování hluchoněmých vzájemně tím, že jí jednotlivá písmena v abecedě rozmanitými pohyby a různým postavením prstů nebo celé ruky znázorňovala. Tak značilo se: a — zavřenou pěstí; i — nataženým malíčkem, při čemž ostatní prsty zůstanou sevřeny; o — kruhem utvořeným palcem a ukazovákem; u — prstem prostředním a ukazovákem; v — týmiž prsty, avšak rozevřenými; h — pohybem otevřené ruky shora dolů; k — pohybem ukazováku a prstu prostředního stranou atd. Obcova-li hluchoněmý s hluchoněmým, nemuseli si vzájemně dopisovati, nýbrž naznačovali jednotlivá písmena slov prstní abecedou, v čemž častým cvičením tak veliké zručnosti nabývali, že výměna slov děla se u nich touž rychlostí jako u lidí slyšících řeči článkovanou. Nedostatečnost abecedy této jevila se však v obcování hluchoněmých se slyšícími, kteří abecedy prstní jednak vůbec neznali, jednak ani dostatečné zručnosti ve čtení písmen prsty značených neměli. Ačkoli prstní abeceda od mnohých odborníků při vyučování pěstována a užívána byla, neudržela se přece pro tuto svou vadu a ustupovala znenáhla řeči známkové.

O řeči známkové čili posunové.

S pojmem „řeč posunová“ spojujeme obyčejně velmi úzce i pojem „hluchoněmý“, považujíce řeč tuto za hlavní znak, jímž se němota na zevnějšku hluchoněmého jeví a kterýmž se tento od lidí plnosmyslných liší. Při tom velmi často zapomínáme, že i lidé všemi zdravými smysly obdaření rozličnými posuny řeč svou doprovázejí a oživují, srozumitelnější ji činnice rozmanitými pohyby svého těla jakož i výrazy své tvářnosti, čili že i plnosmyslní lidé řeči posunové užívají.

Že zevnější tyto značky a posuny, které zrakem beze všech obtíží sledovati možno, řeč naší srozumitelnější a živější činí, nebude asi nikdo popírati. Vždyť často jediným vhodným pohybem neb výrazem obličeje mnohou věc lépe vysvětlíme a objasníme, nežli sebe delším popisováním a výkladem. Pro tuto příčinu zasluhuje řeč posunová plné pozornosti jak učitelů a vychovatelů vůbec, tak zejména vzdělavatelů mládeže hluchoněmé.

Již v první době životní snaží se dítě rozmanitých potřeb svých dosíci způsobem velmi primitivním t. j. pohyby jednotlivých částí těla, zejména však křikem a pláčem. Jsou to zevnější známky a posuny, kterými dítě nedospělé opatrovníkům svým potřeby všelijaké na jevo dává. Způsobem tímto — totiž posuny — dorozumívá se dítko po delší dobu a to i tehdy, když mluvíti počíná, jelikož řeč nepokračuje u něho tak rychle jako ostatní vývoj duševní. Kde dítěti pojmenování předmětu schází, pomáhá si posunem. Dítě dává již výrazem obličeje na jevo, co jest mu příjemného a co nepříjemného, sahá po věcech a ohmatává je, ukazuje na ně nebo je přináší, napodobuje rozmanité činnosti, odvrací se od předmětů jemu protivných atd. jinými slovy, ono užívá řeči posunové čili známkové. Prvního návodu k řeči této dostává se mu od matky, která veškerá svá lichotivá k němu pronesená slova případnou mimikou provází, užívajíc při tom jednak tvářnosti, jednak pohybů jednotlivých částí těla i napodobení celého děje. Čím více vyvinuje se u dítěte řeč článkovaná, tím více ustupují posuny a

známky tuto uvedené. Teprv v pozdějším věku vystupují opět, ovšem ve formě dokonalejší a zcela jiné, u některého člověka více, u jiného méně. Posuny v době této mají za účel, aby dodaly řeči lidské větší důraznosti, srozumitelnosti, živosti a zajímavosti. Špatným byl by kazatel, učitel, řečník, herec i zpěvák, kdyby nedovedl tvářností a mimikou, jíž slova svá doprovází a jim zajímavosti dodává, posluchače upoutati. Z toho vysvětlujeme si, proč každý posluchač snaží se, aby řečníka nejen slyšel, nýbrž aby jej také viděl. Zvláštní důležitosti nabývá řeč posunová u plnosmyslných tenkrát, setkají-li se lidé různých jazykův. Posuny jsou jedinou mezinárodní a všeobecnou pomůckou, které užívají lidé, chtějí-li se s někým jazyka jejich neznalým dorozuměti.

Řeč jest nejdůležitější přednost pokolení lidského. Není žádného člověka na světě, který by prazádné řeči neměl. I hluchoněmý, jenž se následkem neduhu svého obyčejnou cestou — sluchem — řeči naší přiučiti nemůže, vytváří si na místě této řeč novou, která mu řeč článkovanou nahrazuje. Hluchoněmý utíká se k řeči posunové, která jej uschopňuje, aby pomocí ji projevovat pojmy a soudy v mysli své vytvořené. Potřeby rozmanité nutí hluchoněmého, aby si nějakou řeč, kterou se užejí k ostatní společnosti lidské pojí, vytvořil. Jelikož rozmanité značky a posuny, jichž hluchoněmý v obcování užívá a jež ve případech nutnosti sám tvoří, úplně postačují, aby se činnost rozumová vyvíjeti mohla, může i člověk řeči článkované postrádající, který se rovněž jako slyšící o svět ostatní a zejména o své nejbližší okolí zajímá, nabývatí názorů, jež ukládá ve svém vědomí, dovede je i na vzájem spojovati neb rozlučovati, vytvoří si představy a z nich pak soudy.

Tak zjednává si hluchoněmý zásobu představ a pojmů, dle kterých pak v životě jedná a ukládá vše, co viděl nebo zkusil do paměti své. Tak vytvoří si i nevzdělaný hluchoněmý pojem o svých rodičích, o sourozencích a soudí dle jejich jednání, co jim radost neb žalost způsobuje, jak by své vlastní počínání zaříditi měl. Z toho jde na jevo, že hluchoněmý vnímá, nazírá, že nabývá představ, že soudí a uzavírá, že tvoří si pojmy a idee. To vše nezůstává však podobně jako u lidí plnosmyslných ani u hluchoněmých v nitru jejich pohřbeno. I hluchoněmý jest člověk, jemuž od přírody dána byla řeč, a proto musí tato i u něho zároveň s vyvinující se činností duševní vzniknouti.

Chce-li nám dáti hluchoněmý na jevo, že chce na př. chleba, ukáže na chléb a posuny nám znázorní, že si chleba žádá.

Až po dobu, ve které z pravidla dítky žvatlati počínají, není valného rozdílu mezi duševním vývojem dítěte slyšícího a dítěte od narození hluchého. Teprve od této doby počíná se jeviti rozdíl, který čím dále tím patrnějším se stává. Kdežto dítě plnosmyslné pomocí sluchu řeči a užívání jejím se přiučuje a tak i ve vzdělání věcném rychle postupuje, zůstává hluchoněmému řeč článkovaná cizí a on nepodléhá ani v nejmenším jejím vzdělávacímu vlivu. Proto zdržován jest hluchoněmý ve vývoji svých duševních vloh. Nemoha užívati řeči lidí slyšících utíká se ku rozličným značkám a zevnějším známkám, které postupem času vytvářejí se u něho v řeč známkovou či posunovou.

Jsou-li tyto značky, jichž hluchoněmý užívá, charakteristickými znaky předmětů, mají-li význačnou podobu s věcí jimi znázorňovanou, jsou-li, pokud možno, věrným jejím obrazem, tak že každému srozumitelnými býti mohou, tvoří tak zvanou řeč známkovou přirozenou. Zdokonaluje-li se řeč tato rozmanitými více méně libovolnými a po vzájemné úradě volenými značkami zejména pro pojmy rozličných věcí a jich poměrů k sobě,

stává se z ní řeč známková umělá, která poji se více k slovu, kdežto známková řeč přirozená více věci samé si všímá.

Kdežto hluchoněmý přirozenou řeč známkovou pozorováním světa zevnějšího a zejména okolí svého — sám si tvoří, zůstává mu umělá řeč známková nesrozumitelnou a on musí se jí nejprve buď ve škole anebo v obcování s jinými, v této řeči již vycvičenými chovanci přiučiti. Ovšem, že mimo ústav v obcování s lidmi plnosmyslnými řeči této užívat nemůže, jelikož jest obecenstvu nesrozumitelná.

Řeč známková vyvinuje a tvoří se u hluchoněmých takto:

V době prvního dětství nemají děti ještě pojmu o vzdálenosti; proto sahají po věcech často dosti vzdálených, chtějíce je rukama uchopiti. Teprve později, když nabudou pojmu o prostoru a vzdálenosti věcí, když se naučí jednotlivé věci přesně rozeznávat, přestávají děti po věcech vzdálenějších dosahovati, za to však je přinášejí. Toto ukazování a dosahování po věcech vzdálených, pozdější pak přinášení věcí zajímavých tvoří první stupeň řeči známkové, který jest všem dětem — hluchoněmým i plnosmyslným — společný.

Postupem času rozeznává dítě čím dále tím více jednotlivých znaků na předmětech a hledí si je znázorniti. Nejdůležitější znaky tyto jsou:

1. Pohyby věcí. Hluchoněmý, který v pozorování a napodobování charakteristických znaků velikou zručnost jeví, napodobuje pohyby, které vnímá a naznačuje jimi zároveň předměty, na nichž se pohyby tyto jeví, na př.: kočku naznačí pohybem, jímž se znázorňuje škrabání; slepici — hrabáním; hodiny — kýváním; rolníka značí pohyby, které se jeví při orání neb seti. Podobně napodobuje pohyby při trkání, létání, skákání, aby jimi ony živočichy naznačil, na nichž tyto činnosti pozoroval. Stejným způsobem naznačuje pak osoby, nástroje, nářadí a p.

Tak znamená se:

kněz: dlouhý kabát se mnoha knoflíky; libání ruky;

učitel: drží v ruce knihu a prstem hrozí;

voják: zpřímá vykračuje, po boku má meč;

rolník: jak oře a seje;

sekáč: pohyby při sečení kosou.

Často stává se, že hluchoněmý i chyb a neduhů pro označení osob, na nichž věci podobné pozoruje, užije. Někoho pojmenuje jednookým, jiného hrbatým, opět jiného kulhavým, černovlasým, holohlavým, šilhavým, nosatým atd. V takových případech jest povinností rodičů anebo vychovatelů, aby hluchoněmého na nepřístojnost takovou upozornili a pokud možno jiný znak osob takových mu vyhledali.

Pohyby, které znázorňují: krájení, stříhání, řezání, štípání, vrtání, kopání, sekání, mlácení atd. značí: nůž, nůžky, pílu, sekeru, nebozez, motyku atd.

Není-li z posunů hluchoněmého zřejmo, zda-li myslí osobu, která činnost pohyby jeho znázorněnou provádí, aneb zda-li myslí potřebný k oné činnosti nástroj aneb činnost samu, připojuje pak ještě další značky, na př. u muže: holení, vous, velikost; u chlapce: spodky, velikost; u ženské: šaty, zástěru a velikost. Chce-li naznačiti nástroj, ukazuje jak se dotýčný předmět v ruce drží. Tak na př. ukazuje způsob, jak se drží nůžky, nůž, lžíce, péro, pila, sekeru, nebozez atd. a jaké pohyby se těmito nástroji provádějí. Chce-li konečně naznačiti činnost samu, omezuje se na pouhé její napodobení.

2. Barva nedá se ovšem tak snadno posunem znázorniti a proto pomáhají si hluchoněmi tím, že ukazují na předmět, který jest téže barvy. Jakou má předmět, o němž jest řeč. Opětovaným užíváním téže značky odloučí se takřka poznenáhlu značka pro barvu od značky, které se užívá pro předmět; tak na příklad barva bílá označuje se poukázáním na zuby nebo na límce; červenou barvu značí hluchoněmý, že ukáže na rty; chce-li naznačiti barvu černou, ukáže na boty nebo na inkoust. Kominíka naznačuje jako muže, jehož tvář i šat jest černý; mlynáře jako muže s tváří i šatem bílým. Stejným způsobem znamená člověka černovlasého, člověka s černým vousem, s bílými vlasy a pod.

3. Tvar tělesa naznačuje hluchoněmý tím, že kreslí obrysy jeho prstem ve vzduchu, na stole, v písku, anebo naznačuje tvar celého tělesa rukama. Tak naznačuje tvar džbánu, hrnce, sklenice, láhve, kola, kopce, koule, stromu, keře, domu, kostela a j.

Ku napodobení předmětů dovedou hluchoněmi s podivuhodnou zručností užiti nejen svého vlastního těla, nýbrž i rozmanitých předmětů jiných. Tak dovede hluchoněmý na př. velmi dovedně nápodobiti držení těla plížíci se kočky, krčícího se zajíce, plížíciho se zloděje, trkajícího kozla a j. Svých rukou užívá brzy jako křídel, brzy zase jako ploutví, jindy značí jimi dlouhé uši oslí nebo zaječí, napodobuje jimi rypák, parohy, zobák atd. Pěst jest mu někdy jablkem, z něhož ukusuje, někdy kladivem, jímž tluče; plochá ruka znázorňuje mu sekyru, motyku, kopáč, sběračku, koště; ruka s nataženými prsty jest mu hraběmi, branami a zároveň také zrcadlem. Ukazovákem a prstem prostředním vytvoří si nůžky, při čemž napodobuje pohyby při stříhání; těmiže prsty znázorní si kružítko anebo vidličku, při čemž vždycky význačný pohyb ku věci znázorněné se vztahující napodobuje. Natažený ukazovák zobrazuje mu hřebík, který pěstí zatlouká, nebo také klíč, nebozez, šidlo, když se ovšem dotýčné pohyby připojují. Natažený vzhůru obrácený ukazovák znázorňuje světlo, které rozsvěcuje nebo zhasíná. Tentýž prst zobrazuje červa, jenž se na dlani pohybuje. Zkrčený ukazovák zastupuje skobu, na níž se prst druhé ruky zavěsí; pomocí palce a ukazováku utvoří se kroužek a vzájemným proplétáním těchto značí se řetěz.

4. Označení vlastností jest analogické s dojmy, jakých hluchoněmý nazíráním na předměty nabývá. Hluchoněmý dovede pak své posuňky s případnou tvářností mistrně sloučiti za tím účelem, aby vztah jednotlivých předmětů k sobě objasnil. Tak na př. znázorňuje vzrůstající tíži nápodobným, ustavičně se stupňujícím namáháním, které při zdvihání domnělého předmětu povstává, až ramena ochable spadnou na znamení, že tíže dotýčného předmětu tak vzrostla, že ji svou silou zdolati nemůže. Chce-li hluchoněmý naznačiti opak toho, znázorňuje, že se namáhání zmenšuje, až si konečně hravě domnělý předmět na plochou ruku postaví. Tak znázorňují a napodobují se různé vlastnosti stejným způsobem, na př.:

veliký: přiměřeným zdvižením ruky;
velmi veliký: ruka zdvihne se pokud možno vysoko;
malý: ruce dají se nad sebe a obrátí se dlaněmi proti sobě;
velmi malý: udělá se tentýž pohyb jako „malý“, ruce se však, pokud možno, k sobě přiblíží;
dlouhý: ukazováček táhne se podél druhého ramene;
úzký: ruce přibližují se k sobě;
krásný: domnělý předmět drží se v ruce a pozoruje se se všech stran s přiměřenou tvářností;

škaredý: znamená stejně jako krásný, tvářností dá se však na jevo, že se nám pozorovaný předmět nelíbí;
vysoký: ruka s natáhnutým ukazovákem pohybuje se vzhůru;
hluboký: ruka s natáhnutým ukazovákem pohybuje se dolů;
nízký: plochá ruka zdvihne se do mírné výše;
tvrdý: pěstmi tluče se o sebe;
měkký: jednou rukou tlačí se na polootevřenou pěst, která tlaku ustupuje;
studený: oběma pěstmi třaskavě se pohybuje;
teplý: dýchá se na ruce;
horký: ruka dotýká se domnělého předmětu, od něhož se rázem odtrhne. Příště dále.

Co jsme viděli u potoka.

Sděluje *J. M. Kadlčák.*

„Slíbil jsem vám, milí žáci, že si vyjdeme na Hutné, budu-li s vámi v každém ohledu spokojen. Příkladně jste, že jsem neměl příčiny k výtkám vážnějším. Pohoda je příznivá. Vyjdeme si tedy odpoledne k potoku. Přijďte v obvyklý čas do školy, ale bez školních věcí. Kdo je hladový, ať se opatří krajícem chleba, neboť sotva budeme do svačiny zpět“ — oznamoval jsem onehdy žákům. To jste měli viděti radost a jásot. Až jsem se pořádně zamračil, abych poněkud ztlumil nadšení mladistvých přírodopýtců.

Jindy se některý zpozdí o dvě tři minuty. Tentokráte nechvil ani jediný, a včas byl každý na místě. Ve třídě bylo plno šumu, ale hlasitě nikdo nepromluvil ze strachu, že by za trest byl vyloučen z vycházky. To je medicína na neposedy. Není horšího trestu nad výstrahu: nepůjdeš s námi!

V obvyklou chvíli zavzněl školní zvonek na znamení, že nastala doba vyučování vyměřená. Na pokyn povstali žáci a společně vykonána modlitba za důkaz, že se nechystáme k vycházce kratochvilné, marné hračky, nýbrž připravujeme se k práci sice milé, veselé, lahodné, příjemné, ale nehravé, nýbrž ku práci vážné modlitbou se posilňujeme.

Opět pokyn tichý, a již seskupují se žáci dvojstupem podle velikosti, menší v před, povyroslí v zad, aby pozděti všichni náležitě bez překážky vše pozorovali a sledovali mohli.

„Abychom nevyrušovali ostatních a venku nebudili zbytečně zvědavosti, půjdeme po schodech a síních v plném klidu. Venku pak zachováte mlčení až zatlesknu. Pak smíte nehlukně se rozhovořit. Kdykoliv zatleskám dvakrát, utichnete, abyste všichni slyšeli, co vám řeknu“ — nařídil jsem žákům na odchodnou.

Na němý pokyn vyšli žáci a přesně dle daného rozkazu ubírali se nejkratší cestou do polí. Já uprostřed mezi nimi.

Sousedé si nás valně nevšímají. Jsou na takové vycházky zvyklí.

Minuli jsme poslední obydlí v sadě. Žáci nedočkavě ohlížejí se po mně. Rozumím dětem: už by rádi trapné jim mlčení přerušili. Tlesknu — a zástup se rozezvučí jako roj včelek. To vám je látky k rozhovoru. Jako by dnes ponejprv se byli sešli. Sem tam zvědavě se leckterý ferina ohlédně po mně. Promluvil trochu ostřejším hláskem a vyzvídá, postřehl-li jsem nedopatření mimovolné. Vidí, že oko mé spočívá na něm, ale úsměv na tváři mé věští, že nebudu kárat; růměncem jasný kmitne se na líčku, oko čisté zazaří. — Nikdo nepozoruje, co se děje mezi námi; nepostřehli naší němohlavy. Ale vděčný pohled svědčí, že si dobře rozumíme. Ten růměncem i ten pohled praví mi: chybil jsem — ale už nechybím.

V pravo v levo steré jevy budí zájem a pozornost mladistvých poutníků. A otázek nepřímých se přivalí hrne ze všech stran. Není úkolem dnešním odpovídati na ně. Proto zatleskám dvakrát — vše rázem tichne. „Což abychom si zazpívali?“ — vyzvídám. — „Ano — ano!“ odpovídají sborem. „Kterou byste nejradši“, dotazují se. — „Sadila — Jarní pochod — Valašské popěvky“ slyším páté přes deváté. — „Pochod — jarní pochod“ — ozve se z hluku důrazně. — „Jarní pochod“ — přizvukují mnozí, až konečně všichni žebrou: „Jarní pochod“. „Kdo udá začátek?“ vyzvídám. „Tobola!“ — odpovídají žáci. „Tak začni“ — pobízím pěvce v třídě osvědčeného. Hoch zanotí kovovým hláskem, já pokynu, a již hlaholí po nivách veselá píseň mladistvých pěvců.

Dozněla píseň. — „Hutné!“ — ozývá se v tom zpředu. — „Ano Hutné“, přisvědčují. Zde je konec jeho. Kam se poděje? — Do Ostravice vteče. — Co je Ostravice? — Řeka! — Odkud teče? — Z poza Smrku. — Kam pospíchá? — K Ostravě — a pak? Vtéká do Odry.

„Kde teď stojíme? — U konce Hutného. — Co je Hutné? — Potok! — Co je Ostravice? Řeka! — Tedy kde stojíme? — Kde potok vtéká do řeky, anebo jinak: stojíme při ústí jeho. Na čem stojíme? — Na trávníku! Jak se jmenuje takový trávník u potoku — břeh! Na čem stojíme? — Na břehu. — Kolik břehů má Hutné? — dva. — Přejdi, Bačáku, na druhý břeh“ — pobízím žáka. Týž se pyří, rozpačitě přešlapuje a na konec omlouvá se, že nemůže. „Proč? — Potok je hluboký. — Přeskoč. — Nelze, je široký. Co teď?“ — vyzvídám. „Já se přebrodím“ — hlásí se jiný. „Kde?“ „Tamhle výše je brod“, svižně odpovídá žák. „Brod? Co je to? — divím se. „Potok není tam hluboký, voda sotva kameny močí, snadno bosou nohou přejdu,“ vysvětluje žáček. „Jak tomu místu pravil?“ vyzvídám. „Které místo v potoce sluje brod? — Pojdme se na ono místo podívat všichni“, pobízím žáky.

„Zde já také chodívám na naše pole“, vypravuje kterýsi ze zástupu. Já též — a my také zde chodíme na Kouty“ — ozývají se jiní. — „Co je zde? — Brod. — Co je brod? — „Bačák už je na druhé straně“ — zvolá v tom kterýsi nedočkavec. „Vykonal, co mu poručeno,“ vysvětluji.

„Obraťme se nyní všichni směrem, kam voda teče. Na kterém břehu stojí Bačák? — Na levém! — A my? Na pravém. Každý potok, každá řeka má dva břehy: pravý a levý. Jak určili jsme břehy Hutného. — Jak určíme břehy každé vody tekoucí?“

A teď se dáme proti vodě na výzkumnou cestu.

„Co pak zde roste po obou březích? — Vrby — olše. Vyrůstly zde samy bez lidského přičinění? — Z čeho soudíte, že je lidé nasázeli? — Ano, stojí v řadách na určitou vzdálenost jedna od druhé. Proč je asi lidé zde sázeli? — Uhodli jste — chtěli upevnit břehy, aby dravé proudy rozvodněného potoku je netrhaly, neškodily pozemkům. — A proč ještě?“

Zcela správně! K vůli užitku. Hoši pozor! Co pak to bzučí v korunách vrby křehule?“ — „Včely!“ — „Co tam hledají? — Med a pěl! Šli jsme okolo zahrady pana *: z čeho byl pleten plot té zahrady? — Onehdy jsme podkrajovali včely: čím jsme kouřili? — Práchnem vrbovým? Ano? — Co je to? — Ztyřelé, t. j. zpuchřelé, zpráchnivělé dřevo, o němž ve škole jste slyšeli, že někdy v noci světluje. Hlavní užitek vrby a olšiny však dávají dřevem. Vrbové je hledané v tužkárnách, olšové rádi mají truhláři, obé dává palivo; které lepší? — Uhodli jste: olšové znamenitě hoří a hodně hřeje. Však co vidíte na větvicích olše! — Kocanky? Jak říkáme jim ve škole? Dobře jsi to zapamatoval! Které stromy ještě mají jehnědy?“

„Co pak onde kvete pod olší? — Proč říkáte květině konopka? — Že má listí podobné konopným? Náhled správný — a jak se jmenuje v knihách rostlinopisných? — Ano, to je sasanka naše konopka. Ukažte plátky — tyčinky, pestík, stopku — lodyhu. — A co tohle? — Kořen, praviš — tato část rostliny je kořenu podobná, kořen však to není: jenom popatřte blíže; skutečné kořínky z ní vyrůstají: to je odenek. Z čeho vyrůstá lodyha sasanky?“

„Tamhle se krčí žlutý květ. Znáte jej? Proč se jmenuje prvosenska? — Neznáte jména jiného? — Jak říkáme petrklíči u nás? Proč pak asi kuří stopkou sluje?“

„Pstruzi, pstruzi!“ — zajásaly děti. „Pstruzi? zde?“ — divím se a bystře prohlížím roj rybek sotva na brk hrubých. „Po čem pak jste je poznali?“ vyzvídám. „Mají tmavé skvrny na hřbetě a světlejší proužky na boku“ svižně vypravují hoši, jimž pstruh, jako domácí ryba našich potoků, je dobře znám. „Po čem zde slídí rybky malinké? — Tak jest: hledají potravu; co pak asi lapají? — Ano, drobný hmyz; mušky, červíčky, ba i komára nebo broučka lapí. Ukažte, jak velké budou rybky za rok. Po čem poznáme starší pstruhy? — Co váží pstruh dorostlý? — Půl kilogramu jenom? Kde se šetří poněkud, a má dosti potravu, dorůstá až na dva kilogramy, ba i těžší bývá ryba dravá, kteráž v pozdějším věku živí se ponejvíce malými rybkami.“

Slyším hlučný šum vody. Odkud se ozývá? Urči onu stranu světa, odkudž potok teče. Zcela správně: od západu. Který kopec nám stíní na západě? Potok Dušův teče tedy z Ondřejníka. V kterou stranu je Lysá Hora? — a Smrk je také na východě. Kde pak je sever?“

„Potok Dušův zde vtéká do Hutného; jak se jmenuje takové místo? Dále uvidíme, že ústí do Hutného ještě jiné potůčky, které mají počátek v lesnatých stráních mohutné hory, na jejímž úpatí je rozložena rodná obec naše. Jak se jmenuje hora, o níž mluvím? — Proč ji nazvali Ondřejníkem? Po Ondráši, praviš? A kdo byl ten Ondráš? Z které vesnice? Ukažte, kde jsou Janovice. Kterým směrem od Frýdlantu? Pod kterou památnou horou? — Až bude příhodná chvíle, povím vám, co se vypravuje o hradě Ondrášově.“

Však nyní odbočme. Břeh Hutného se v těchto místech úží, nepřešli bychom bez obtíží. A na pozemky vkročit nesmíme. Vite-li proč? — Ovšem: pošlapali bychom jařinu. — Co pak je tamhle zaseto? — a na onom poli je také oves? — Jak rozeznáš oves ze země sotva vyrostlý od ječmene? — Přirovnejte obě jařiny a pozorujte peroutky: jaký rozdíl mají? — No tak vidíte: ječmen má listy hodně širší, kratší a světlejší než oves.“

Opustíme na chvíli potok a pustíme se polní cestou — nadejdeme si kus okolo Halatovy louky. Či pak jsou pozemky po pravém břehu Hutného? Či po levém břehu? Komu patří tahle ta louka? Jak se jmenují

všechny pozemky po obou stranách Hutného rozložené? A co je za Záhumním k severu? K jihu, k východu, k západu?

Děti jeví dosti patrné známky únavy.

Jste již unaveni? — Tak si odpočinem. Sedneme-li si do šfavnaté trávy na vlhkou půdu? Proč? Tak jest: jsme uhřáti, snadno bychom se nastudili, a snad i jiné ulovili choroby. Vždyť víme, jak nebezpečno je sedat na vlhkou zem. Nejlépe učiníme, když chvílku postojíme. Pohovte si!“

„Mám žízeň“, hlásí se kterýsi hošík. „Já též — mi se také chce“ — ozývá se ze všech stran — a již několik nedočkavců míří k vodě.

Tlesk — tlesk! dávám znamení. Vše tichne. „Smíme-li pak nyní hasit žízeň? Proč bychom si ublížili? Ano, tak jest: v potoce zurčí voděnka čistá, chutná — ale nesmíme sáhnout po ní, je ledová. Draze bychom zaplatili nezdrženlivost. Co bychom si asi způsobili? Nemoc? Ano. Víte-li, které ústrojí trpí, zanítí se, ochuraví, až někdy z toho následuje smrt? — Tak jest, milí hoši: dýchadla, ústrojí pro zdraví nad jiné potřebné, nezbytné a přece nesmírně choulostivé.

Však teď již dosti těch našich rozprav. Tamhle na suchém návrší je pěkné stromořadí lípové. Tam je sice též trávník, ale půda je suchá a trávník slouží jenom housátkům za mlsku, pak úpalem letního žáru uschne. Tam škody nenaděláme. Zanoťte si teď valašské písničky a hajdy pod lípy. Tam si odechneme, pohrajeme si, a pak za chvíli pustíme se dále proti vodě až k těm místům, kde naše Hutné má svůj počátek. Jak říkáme takovému místu? Příkladíme-li se, dorazíme dnes k pramenům Hutného a uvidíme tam zajímavé věci. — A teď vesele: „Jdú Valaši, jdú — hore dědinú — —“.

Luisa z Carvajalu.

Španělská apoštolka víry v Anglii ve stol. 17.

Dle francouzského podává *Josef Weiss*.

Na počátku století 17. bylo v Anglii vyznávání víry katolické přechodem, ano zločinem, státem stíhaným. Králové angličtí v několika málo letech utkali tak hustou síť zákonů víře katolické nepřátelských, že duše katolická ani úkradkem nemohla sobě oddechnouti. Zdálo se, jakoby Angličan ani nesměl býti katolíkem, a jakoby věrnost ku starému náboženství otců byla zločinem urážky veličenstva a zradou vlasti. Smrt byla trestem obyčejným za věrnost tuto. Rozšiřovati v Anglii okružní list sv. Otce, dáti rozhřešení kajícím, přijati rozhřešení od kněze, byly činy smrti trestané.

Chtěl-li katolík cestovat, bylo mu třeba zvláštního dovolení; chtěl-li si opatřiti koně, musil o dovolení žádati; vždy v podezření, vždy zákonem střežen musil si takorůzka denně daní život vykupovati; chtěl-li se vyprostiti z účastenství při bohoslužbě anglikánské, musil měsíčně 20 liber šterlinků do pokladny královské odváděti. Otec katolík, jenž chtěl syna svého poslati

do ciziny, aby tam došel výchovy ve víře své, vydával se v nebezpečí, že na polo zničí sebe a vydědí dítě své: neboť ihned bylo mu zaplatiti králi daň 100 liber a syn v cizině meškající byl vyloučen z dědictví. Běda také kapitánům lodí, kteří převáželi na pevninu děti katolické; zákony kruté stihaly skutek takový. Po více než jedno století bylo možno býti katolíkem jen v úkrytu — a „papežencům“, jak nazýváni byli katolíci, bylo vymýšleti různé, často nebezpečné způsoby tajného se dorozumění, by mohli Bohu svému sloužiti.

Když v okolí některého městečka určité množství prádla na louce neb na plotech bylo rozvěšeno, poznávali katoličtí obyvatelé, víru svoji skrývající, že zítra zavítá k nim cizinec, přestrojený kněz, aby je potěšil slovem Božím a posílil svatými svátostmi; byloť tu umluveným znamením příchodu sluhy Božího. Dosud někde spatřiti lze ve starých zdech tajné úkryty, kde skrýval se katolický kněz a konal oběť mše sv.

Trudné postavení katolíků anglických nebylo v cizině neznámo. „Zdravý budete, květy mučeničků!“ pozdravoval uctivě sv. Filip z Neri mladé kleriky z Anglie, jež potkával na ulicích římských. Papež Rehoř XIII. udělil svého požehnání roku 1580. společnosti založené katolíkem anglickým Jiřím Gilbertem za tím účelem, aby misionářská činnost v Anglii hojněji se šířila. Společnost tato brala své kněze z anglických seminářů v Remeši, v Římě a ve Valladolidu; prostředky k účelům svým sbírala všude. Vlády králů francouzského i španělského byly od svých vyslanců zpravovány o nebezpečí, jaké hrozilo katolíkům v Anglii a častokráte vypisují zprávy těchto vyslanců smutné průvody popravni věrných synů církve na popraviště.

Ve smutných dobách těchto zrodila se ve Španělsku vznešená paní, svatého života, jež velikou láskou vzplanula ku katolíkům anglickým, jich se ujala a život svůj jejich věci zasvětila. Jmenuje se Luisa de Carvajal.

I.

Narodila se roku 1568. ze vznešené rodiny šlechtické v Estramadure. V době té kolovala dosud v žilách národa španělského krev rytířská, velikých činů dychtivá a zvláště dva mužové to byli, kteří ozářili národ svůj v dějinách věku šestnáctého: Ferdinand Cortes vybrázdil pro své krajany dráhu oceánem do krajín východních, na niž vydávali se všichni ducha neohroženého a podnikavého — a sv. Ignác z Loyoly, ozbrojen Bohem nadšenou horlivostí pro nový rozkvět církve katolické, otevřel brány nového řádu, do něhož duše apoštolské v zástupech vstupovaly. Nové nadšení rozproudilo národ rytířský: nadšení pro dobývání zemí nových a nadšení apoštolské pro zájmy církve ohrožené.

A v dobu tuto, prokvašenou činností řádu Tovaryšstva Ježíšova, připadá narození Luisy z Carvajalu. Mladí Luisino bylo smutné a trudné; o čtyřech letech osiřela. Brzy na to ztratila i tetu, jež se výchovy její ujala a něžně ji milovala, a přešla v opatrování svého strýce, jenž ji sice upřímně miloval, však málo sdílným a k dětskému věku shovívavým byl. Záhy již tedy poznávala vážnost života. Když byl strýc jmenován místokrálem v Navarre, následovala ho do Pampelouny, a zde, kde před půl stoletím sv. Ignác raněn byv k Bohu a svatému životu se povznesl, též Luisa z Carvajalu věci Páně se zasvětila.

Čítala tehdy jedenácte jar. Místokrál jako přemnozí Španělé doby té spojoval ve své povaze zálibu ve vznešeném vystupování s náklonností k přísnému, ascetickému životu: nestrpěl by nejmenší urážky své hodnosti, sám však tajně se pokořoval a pro Boha zapíral. I Luisu učil sebezapírání. „Čím méně obcovati budete se tvory“, říkával jí, „tím více spřáte-

lite se s Bohem, anděly a svatými.“ A Luisa vzdalovala se světa, aby se spřátelila s Bohem. Strýc doufal, že toto sblížení bude korunováno sliby řeholními: Luisa necítila však, že by ji Bůh k tomu určil; nezatoužila ani po manželství ani po klášteře, chtěla Bohu sloužiti ve světě, jeho nástrahám vystavena, však je přemáhajíc, zlo světa napravujíc a k Bohu jej povznášejíc.

Také bylo její smýšlení, když ve věku dvaceti šesti let pozbyla svého strýce. Tehdy, najavši v Madridě dům, shromáždila kolem sebe několik žen středních stavů a založila společnost, jejíž ne tak představenou jako spíše služebnicí byla. Svět, jemuž náležela, ovšem žasl, a posměchu a potupných řečí dostalo se jí údělem. Než kde Bůh jest kořenem odříkání, oko výsměšné a jazyk zlolajný neraní. Luisa vytrvala a přízeň i obdiv sestoupily k ní; sama královna a vznešené dámy ji potom navštěvovaly a u chudé duchem rady si vyžadovaly. Stalaf se v pravdě chudobnou, statků svých k velikému dílu chystajíc se použiti. Příště dále.

List ze Slezska.

(Kus sebezpytu.)

„Kdybychom soudili sebe sami,
nebyli bychom souzeni od jiných.“
Písmo sv.

Jak ethický význam chová v sobě myšlenka národní, nejlépe pozorovati je z ducha, jaký vane z učitelstva národního a jaký z učitelstva odrodilého. Kdekoli sejde se společnost těchto, neuslyší člověk skoro jiné zábavy a rozpravy, než: Jak se ti, kamaráde, daří mezi těmi chámy (t. j. českým lidem), jak na ně vyžráti, jak je zkrušiti, jak je pan . . . eles nebo hitnmajster X. šulfrajndlich, a sem tam cosi dobrého hodí na zub, jak děti už na ulici a pastvě se „unterholtují německy“, kolik ten onen bruderherz denně vypije, kolik vykourí, které doutníky chutnají nejlépe, byl-li jste už paní hejtmanové učinit svůj kompliment, co dělají klerikáli, co ti slaviš agitatori (nár. kollegové) atd. Přijde-li mezi ně Němec nebo žid (česky umějící třebaš), neuslyšíte od nich více slova českého, spíše sem tam zradcování a zlehčování vlastních krajanů. Nejsou sice Němci, ale „kosmopolité“, jimž národnost je zastaralý předsudek a náboženské obyčeje — staré pověry.

A následky toho?

Osobní pohodlí, stavovské bezpodmínečné sobectví, podlízavost mocným, chlebařství a zevšednělost. Co pak má takové lidi na světě zajímati? Jaké ideály životní mají mysl jejich povznáseti a život šlechetným i radostným činiti? Kde není ideálu, není pravého duševního života, není obětavosti a smutné prázdno zeje tu z celé osobnosti. Ty spousty vědomostí školních vypočítaných na zevní efekt nebo pro inspekci, na čas těší učitele i mládež, ale něco při tom vždy schází, co klid duše způsobuje a mravní povahu i energii tuží a pospolitý život činí příjemným a šťastnějším, lepším. Odrodilství a jeho blízké sestry materialismus, sobectví, podlízavost a jistá

otrlost povahy šíří se jako vřed z ovzduší učitelova mezi občany a následky toho jsou: divočení mravů.

Nejnápadněji jeví se to v jistých obcích kol Frýdku a průmyslových míst, kde germanisace škol (vinou učitelstva) byla počátkem nepřirozeného vzdělání mládeže i dospělých.

A hle, co se nyní pozoruje? Z horských krajů počal už před lety vaneť zdravý vzduch národní a ten svou mravní silou dotekl se už i těch pobloudivých obcí a působí zde obrat k lepšímu! To jsou fakta. Naši odrodilí učitelé ani nejsou si toho vědomi často, jak příklad jejich je pro občany nakažlivý, oni drží se zarytě své světoobčanské (nihilistické) činnosti nebo svému přisluhování německým politickým veličinám pro — marnou pochvalu nebo osobní zisk.

Hájí na oko a z přesvědčení zájmy školství, učitelstva a vědy vychovatelské, ale v praxi stojí proti ní a činí pravou vědu vychovatelskou poníženou děvečkou politiky německé. Jaká to nedůslednost, jaké to nedůstojné zadávání samostatnosti vychovatelské k vůli osobnímu prospěchu nebo nepřiznivému proudu s hora do svatyně školní se deroucímu!

Před několika lety vyřizoval mi školdozorce Sykora přání c. k. okresního hejtmana, abych prý ve škole úřadoval německy. Já na to „zda-li české úřadování v české škole je na újmu a nezákonné?“ A na to inspektor: „No, nezákonné to není, ale ve Slezsku je to přece zvykem úřadovati jen německy, jak to i většina učitelů českých (na Těšínsku) činí.“ Žádal jsem tedy výzvu k německému úřadování písemně, a tu školdozorce na mne pohleděl tak divně, usmál se a — více mne s tím nepokoušel.

Ptám se našich odrodilých učitelů, jak to pracují pro samostatnost naši v politickém životě, když z marnivé choutky pár německých byrokratů školských činí z vychovatelských sil našich — politické otroky cizáctví, což není ani v zájmu výchovy a učby, ani v § zákona, ale jen — ustáleným od let — zlozvykem!

Není-li to dobrovolná národní poroba učitelstva českého?

A nyní následuj mne, laskavý čtenáři, do společnosti učitelů duchem národním prodchnutých! Jsou tu kollegové 20iletí vedle 45iletých (starší nad tyto se už s proudem doby nesmířili), ale jaká to harmonie duší a myslí, jaká to kázeň, jak ochotné to podržování se mladších starším, jak šetrné to projevování zkušeností ze strany starších k mladším! O myšlenice národní se mnoho nemluví, ona se všemi jen cítí. A dle toho jest i hovor: Tak, bratře, sousede, jak se vede vašemu hospodářskému spolku, vaši záložně, kolik čtenářů má vaše knihovna, jak se má k pokroku vaše chasa (odchovanci školy), už ten onen souseď zbavil se vydřiducha žida, už ten onen lesník nebo hutmistr přestal se mstit na dělnících pro národní přesvědčení, co zas připravuje páterek (kněz) pro spolek, co dělá pan farář včelař, hospodář, jak dopadlo vyšetřování s kol. X. denuncovaným hospodským Y., a kdo se ho mimo kolegy a faráře ještě ujal, co učiníme, aby se naše školství povzneslo a nekulhalo za německým atd.

Odejdeš ze schůze povzbuzen, poučen, nadšen a zanícen pro další pokrok lidu, neuvidíš labužnictví, podlízavosti a j. výstředností u kolegů stejně smýšlejících, každého táhne brzy nějaká práce užitečná domů, a ty duchem národně-demokratickým oddecháš mravně posílen; žádné stavovské nadymaní, žádná „klerikální“ štvance nerozčifuje ti mysl. Sem tam zviš o steskách na tu kterou jednotlivou osobnost špatného smýšlení a špatné povahy, ať tato patří už kterémukoli stavu, ale útoky na celé stavy nikoli.

Ano, to jest vedle šlechetné snahy po užitečné práci to nejkrásnější ve společnosti národního učitelstva, že se řídí zásadou: nekaceřovati žádného stavu k vůli daremnému jednotlivci, ale shledávati poctivě v každém stavu povahy šlechetné, nezištné, s nimiž možno obcovati a pracovati pro dobro národa. Tato zásada našinci život zpříjemňuje, blaží a sílí jej v těžkém stavu učitelském, zjednává mu duševní klid, působí radost a naplňuje blahým vědomím a čistým svědomím, dodává mu síly, energie a vytrvalosti v pracích velikých, které jsou hodny věků! Však už Feuchtersleben volá ve své „Dietetice duše“ k učitelstvu: „Opakuj každý denně modlitbu o čisté srdce a veliké myšlenky!“

Vím ovšem, že z různých stran poukazuje se rádo na nevráživost toho kterého duchovního proti škole a učitelstvu. Odsuzují právem a rozhodně takovou nevráživost, pakli tato má původ svůj ve stavovské antipatii nebo stavovském sobectví a není odůvodněna zjevným protináboženským nebo nemorálním vlivem toho kterého učitele na okolí.

Než mám za to, že neodůvodněná nevráživost taková neobstojí před soudem veřejnosti občanské a sama se poráží neúhonným, šlechetným životem učitelstva.

A konečně lépe bude ponechati duchovenstvu očistu svých příslušníků chybujících. Bude to přece v jeho vlastním zájmu!

Vždyť víme, že každý stav má své slabochy a s oblekem stavovským nesvlekl každý hned starého, hříšného Adama. Ne šat, ale vnitřní cena člověka zjednává stavu vážnost u veřejnosti.

Ostatně už v minulém dopise svém poukázal jsem na to faktum, jak ve mnohých obcích slezských žijí učitelé s místními duchovními v nejlepší shodě a v přátelské úctě i svorně každý z nich pracuje pro dobro lidu; ale též je mnoho obcí, kde příslušníci téhož stavu žijí ve sváru a zjevném nepřátelství. Proč?

Inu, ta křehká povaha lidská, tak různá a nestálá to zaviňuje, nikoli různost stavu. Víte, že největší mužové našeho národa, slynoucí svobodomyšlností, žili v nejlepší shodě s těmi buditeli národními z řad duchovenstva? My maličci (duchem a srdcem) potomci jejich sice je oslavujeme a velebíme jen což, ale sobectví a marnivá ješitnost brání nám jich následovati — v sebezpytu a sebezapření. Kdyby ty drahé a milé hlavy, dřímající pod trávnickem hrobním svůj věčný sen, povstaly a viděly naše sváry malicherné, jak by se děsily toho — pokroku doby a národa! Ano, práce a povaha sblížuje lidi více než stav, a tato shoda má ohromně větší cenu než jednota způsobená povrchně — stavovskými zájmy a — předsudky, stavovským sobectvím.

Nevěříte, laskaví čtenáři, že k takovému sebezpytu v našich stavech dojítí musí?

Hle, z Opavska už doléhá na veřejnost stesk jednotlivých učitelů na vyskytující se tam leckde stavovské nevrážení rolníků proti učitelstvu; podobně se to jeví i u dělnictva. Myslíte, že „klerikální reakce“ je toho příčinou? Nikoli.

Silně vyvinuté dnes stavovské sebevědomí vrstev materiálně produkujících je to, které své dmoucí vlny vrhá proti stavům materiálně neprodukujícím, proti stavům duševně činným. Vždyť proud ten obrací se i proti duchovenstvu a intellicenci vůbec. Je to sice zjev na pohled povážlivý, ale já ho pochopuji ano vítám s povděkem. Jsou to jako duchové vyvolání moderním stavovským hnutím společenským vůbec, jehož nečisté vlny představují — sobeckou tendenci stavovskou.

Kdyby na př. naši odrodili učitelé v uvážení velikého pokroku, jaký v materiálním ohledu docílen úpravou hmotných poměrů učitelských, včas obrátili a snažili se zvýšenou prací národní, hlavně též mimoškolní, sblížit se s lidem naším a jeho hmotné i duševní blaho účinněji než dosud vyhledávati a podporovati, myslíce též více na povinnosti než na práva svá stavovská, získali by více důvěry v lidu, o hmotnou i politickou existenci svou bojujícím a nedělali by prosté příživníky vedle kolegů důvěru a vděčnost lidu si zaslouživších. Pryč se sobectvím stavovským, povaha a záslužná užitečná práce ať je nás všech praporem a heslem života.
Veritas.

Nezapomínejme na Ústřední Matici školskou!

Valná hromada Učit. Záruhy. V neděli 19. dubna t. r. konala se III. řádná valná hromada Učit. Záruhy na Moravě. O 2. hod. odp. pozdravil předseda Jan F. Kořínek přítomné a projevil radost nad statečností některých členů (hlavně dam z Brna a z Hulína), které nedbajíce nepohody a sněhových vánic súčastnily se valné hromady, zahájil valnou hromadu. Zapisovatelem jmenován dp. Jos. Hladký, farář z Kunovic, stvrzovateli protokolu slečna Hedv. Rubrová, učitelka z Brna a pan Ferd. Bartoš, učitel z Kunovic, sčítateli hlasů slečna Marie Hoffmannova, učitelka měšť. školy z Hulína a dp. Alfons Sauer, profesor z Uh. Hradiště.

Po přečtení a schválení protokolu o II. řádné valné hromadě přednesl předseda zprávu o činnosti Učitelské Záruhy a zprávu účetní za správní rok 1902. Ku každé položce ročního účtu i závěrky podáno potřebné vysvětlení.

Ze zprávy účetní vyjímáme: Záruha měla počátkem r. 1902 66 členů se 78 závodními podíly. V r. 1902 přistouplо 24 členů se 29 podíly; jeden člen s jedním podílem vystoupil. Měla Záruha koncem r. 1902 členů 89 se 106 závodními podíly.

Učitelská Záruha měla v r. 1902 tento pokladniční obrat:

Příjmy:		Vydání:	
	korun		korun
Hotovost koncem r. 1901	364·52	Závodní podíly (vyplacené)	20·—
Závodní podíly splacené	580·—	Vklady vybrané	1778·10
Vklady	6163·05	Dané zápůjčky	9869·35
Splátky na zápůjčky	8295·57	Splacené výpůjčky	6434·—
Vypůjčeno	3200·—	Na zakoupené zařízení	41·84
Úroky ze zápůjček	746·28	Úroky ze vkladů	360·20
Zápisné	50·—	Úroky z výpůjček	130·80
Nahrazené soudní útraty	19·63	Soudní a notářské poplatky	30·59
Nahrazené kancelář. výlohy	21·25	Daň důchodková	4·01
Za tiskopisy	17·82	Tiskopisy	77·44
Subvence zemská	100·—	Hotová vydání členů předst.	140·—
Různé	109·69	Výlohy kancelářské	236·35
		Různé	21·67
		Hotovost 31. prosince 1902	523·46

Úhrnem 19067·81

Úhrnem 19067·81

Pokladniční obrat K 38.792·16.

Zpráva o činnosti i zpráva účetní a bilance byly s pochvalou přijaty a správní radě bylo uděleno vyproštění z účtů. Čistý výnos K 50.05 přidělen fondu rezervnímu.

Schválen a přijat byl návrh, aby závodní podíly v příštím roce úrokovány nebyly.

Předsedovi a místopředsedovi, kteří svědomitě a poctivě Učitelskou Zádruhu v uplynulém roce spravovali, vyslovila valná hromada díky a uznání.

Když předseda poděkoval všem, kteří jakýmkoli způsobem Učitelskou Zádruhu v poctivých snahách podporovali, zakončena valná hromada.

Další činnosti Učitelské Zádruchy na Moravě voláme upřímně „Zdař Bůh!“

Vkladatelům Učitelské Zádruchy na Moravě, kteří dosud své vkladní knížky ku záznamu úroků za správní rok 1902 nepředložili, oznamujeme, aby zaslali knížky (frankovaně, ale *nedoporučeně*) s přiloženou 20 hal. známkou poštovní na vrácení Janu F. Kořínkovi, správci školy v Častkově, aby jim úroky vepsány býti mohly

Šlechtnost. Mnozí z přispívatelů našich vzdali se šlechtně honoráře za uveřejněné práce své ve prospěch vydavatelského fondu Vych. Listů. P. dopisovatel ze Slezska nám píše: „Především ct. vydavatelstvu přátelský pozdrav a dík za honorář mi uštědřený. Je to po mnoholeté dopisovatelské činnosti první můj honorář a poputuje jako všecky snad ještě mi udělené do pokladen slezských matic školských, jak jsem si byl pevně umínil. Je nám toho proti demoralisující činnosti germanisatorů zdejších tak velice třeba. Proto se těch honorářů nezříkám, abych, píše stále o myšlence národní, mohl slova svá podepřítí také skutky.“

Petice, aby přiměřeně upraveny byly hmotné poměry učitelstva moravského, podaly dosud tyto obce: Přerov, Prostějov, Bystřice p. H., Blansko, Holešov, Slavkov, Kopřivnice, Uh. Ostroh, Kyjov, Velké Meziříčí a Tovačov.

Poučujte rodiče, aby svědomitě dohlíželi na své děti. Každou chvíli čteme v novinách o nějakém neštěstí, jež zavinil nedostatečný dohled nebo neopatrnost. Na př.: „Následkem nedostatečného dohledu zmařen byl před několika dny v obci Janušově život dvouleté dcerušky Frant. Frolíka, majitele hospodářství. Děvče přiblížilo se k vaně s vařící vodou a spadnuvši do ní, utrpělo tak velké opařeniny, že jim záhy za strašných bolestí podlehlo.“ — Jest to smutný úkaz, že lid náš není si dosti vědom povinností svých k dětem. Kolik dětí hyne následkem toho do roka tělesně a kolik duševně! Tu je široké a zanedbané pole, na němž by si měli podati ruku učitel a kněz.

Když není kříže ve škole. Před jistým porotním soudem udál se výjev, jenž významné světlo vrhá na dobu naši. Na lavici obžalovaných seděl mladík 18iletý, Emil Sandot, na jehožto vyžilé tváři jevíly se patrné známky mravní zpustlosti. Předseda soudu oslovil jej: „Sandote, vy jste zavraždil stařenu Rosinu Ménié, abyste jí o jeden frank oloupil. Kdybyste byl věděl, že tak málo u ní naleznete, byl byste ji jistě nezabil.“ Sandot: „A proč ne? Co pak mně záleželo na tom, zda-li u toho starého kostlivce naleznu více nebo méně — já pracuji za každou mzdu!“ Předseda: „Vaše neslýchaná jízlivost i v netvoru vzbuditi by musela zděšení. Teprv 18 let je vám a přec již tak děsnou vinou jste obtížen; kdo pak vás naučil tak hrozné zlobě?“ Sandot: „Což pak já to vím?“ Předseda: „Přiznáváte se ke všemu, z čeho jste zde obviněn?“ Sandot: „Ke všemu se přiznávám, a směju se tomu.“ Předseda: „Porotci vyřknou svůj rozsudek, dávám slovo

obhájci.“ Saint-Appert obhájce: „Pánové! Svěřený mi úkol jest velmi snadný. Obžalovaný se ke všemu přiznal — obhajování jest tedy nemožné — ale několik slov přece chci připojiti. Žádá-li soud počet ze zločinu obžalovaného, pak mi dovoluňte, abych také od soudu žádal počet z jeho rozsudku, z ortele, jež nad ním vynese. Jak bude zníti rozsudek ten? To nevím, ale jedno vím, že totiž mnohý z těch, kteří zde shromážděni jsou, větší vinu má, nežli mladistvý tento zločinec. A tohoto vinníka — či lépe řečeno tyto vinníky vám ukazují. Těmito vinníky jste vy, pánové, kteříž zastupujete společnost, onu společnost, kteráž nucena se vidí trestati zločiny, jež svou nedbalostí aneb dokonce svou zkažeností a ničemností zaméziti nedovedla. (Mocné pohnutí mezi shromážděným lidem.) Vidím zde před sebou a uctivě pozdravuji obraz Ukřižovaného. Stojí zde v soudní síni, kde vinníka odsuzujete. Ale táži se, proč není tento obraz Ukřižovaného ve školách, do nichž voláte dítky, abyste je vyučovali? Proč trestáte nyní při pohledu na Boha? Proč na Golgotě Ukřižovaný ponejprv na oči staví se nešťastnému Sandotovi, kde dle neuprosného zákona ortel má býti nad ním vyřčen? Kdyby Sandot na Ukřižovaného býval upozorněn hned tenkrát, kdy sedával v lavici školní, nemuseli bychom ho dnes viděti hanbou poskvrněného na lavici obžalovaných! Kdo mluvil kdy k němu o duši, o účtě, jakouž bližnímu prokazovati byl povinen, kdo poučoval ho kdy o lásce k Bohu, kdo ho kdy učil příkázání Božímu: Nezapomeneš? Vydána byla ubohá jeho duše v plen všem špatným náruživostem. Mladík tento vyrůstal jako ti dravci na poušti sám a sám uprostřed společnosti, kteráž nyní jako tygřice usmrtiti jej chce, kdežto mohla a měla z něho vychovati tichého a mírného beránka. Ano, pánové, vy to jste, na něž žalobu vznáším, vy, kteříž vzdělaností se chvástáte a při tom surovými jste (barbary) divochy. Vy, učitelové mravnosti, kteříž nevěru a mravní spustlost mezi lidem šíříte a pak se divíte, že ten lid splácí vám zločiny a surovosti. Odsudte si mého klienta — máte k tomu právo, já ale žaluji na vás, — jestli to má povinnost.

Oprava. V čís. 8. na str. 127., řádek 18. a násl. má státi: Či nezasluhuje . . . pro blaho a štěstí . . . a neustále se vzdělávající . . .

Knihy a časopisy redakci zaslané.

Rajská Zahrádka. Vydavatel a odpovědný redaktor V. Kotrba. Řídí V. Špaček. Vyšel seš. 8. roč. XII. s bohatým obsahem. Předplácí se roč. 1 K 60 h.

Bohumila Brodského „Sebraných Spisů“ vyšel sešit 2., ve kterém jest ukončeno „Na postupu“, první práce „Vojenských obrázků“. Radost a štěstí ozařují sálavými svými paprsky konec této episodky. Sešit dále obsahuje úplnou povídku „Výstřel“. V obrázku tomto jest více stínu. Smutné drama dvou nevlastních bratří končí smrtí obou i celé rodiny. Jako bleskový zákmit do temnoty celého děje jest ona salva povstalcův, kterou vypálí, když spatřili, kterak jejich nepřítel nemá svých ručnic pro vrahy, ale pro čestný boj. Počátkem další práce „Třetí jizva“ jest sešit ukončen. Doporučujeme.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

———— Pouze administraci posílá se předplatné. ————

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Príspevky se honorují.

Inserty účtují se ievně.